

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Μάθημα 28ον

«ΚΑΙ ΕΠΙ ΓΗΣ ΕΙΡΗΝΗ» (ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΕΙ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ)

«Ειρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν
ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος
δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν»

(Ἰωάν. ιδ', 27).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

1. Εἰσαγωγή. Ὁ ἀγγελικὸς ὕμνος «καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη». «Ἐν εἰρήνῃ» καὶ «ὐπὲρ εἰρήνης». Λόγοι τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας καὶ τοῦ Χρυσοστόμου.

2. Ἡ μακρὰν τοῦ «Ἀρχοντος τῆς εἰρήνης» ψευδὴς εἰρήνη. Εἰρηνόφιλος φιλολογία. Εἰρηνιστικαὶ προσπάθειαι μακρὰν τοῦ «Ἀρχοντος τῆς εἰρήνης». «Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν». Ἡ μακρὰν τοῦ Χριστοῦ εἰρήνη εἶναι κίβδηλον ὁμοίωμα ἀληθοῦς εἰρήνης. Λόγοι Πλάτωνος, Πλουτάρχου, Ἡσαίου, Ψαλμωδοῦ, ἱεροῦ Χρυσοστόμου. Λόγοι κληρικοῦ ἱεροκλήρυκος. Τὸ παράδειγμα τοῦ Κλεμανσώ. Ἡ συμμαχία τοῦ Χίτλερ μετὰ τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν.

3. Ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ. Κατάλυσις τῆς ἐχθρας μετὰ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. «Ἰμᾶς ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ...». «Ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ...». «Εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν». Εἰρήνη καὶ πρὸς τὸν ἑαυτὸν μας, εἰρήνη τῆς συνειδήσεως. Εἰρήνη πρὸς τὸν πλησίον. «Χριστὸς ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν...». Ὁμολογία τοῦ Λούδ Τζώρτζ.

4. Πρακτικὴ ἐφαρμογή. Ἡ ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων ἄς γίνῃ ἀφορμή, διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν «τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ, τὴν ὑπερέχουσαν πάντα νοῦν».

1. Εἰσαγωγή.

Ὀλίγαι λέξεις τῆς Ἀγίας Γραφῆς εἶναι εἰς ἡμᾶς τόσον γνωσταὶ ἐξ αὐτῆς τῆς παιδικῆς μας ἡλικίας, ὅσον αἱ λέξεις τοῦ ἀγγελικοῦ ὕμνου κατὰ τὴν Ἀγίαν Νύκτα τῆς Γεννήσεως. Τοιοῦτο τρόπος τὸ «καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη» (Λουκ. β', 14) ἐξ αὐτῶν τῶν

παιδικῶν μας χρόνων ἀντηχεῖ εἰς τὰ ὦτά μας. Αὐτὸ συντελεῖ, ὥστε νὰ ἔχωμεν συνηθίσαι τὴν φράσιν ταύτην καὶ νὰ τὴν ἀντιπαρερχώμεθα, χωρὶς νὰ προσέχωμεν τὸ βαθύτερον νόημα καὶ περιεχόμενόν της. Ἀλλ' ἰδοὺ, ποὺ ἡ ἐορτὴ τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος κατ' ἔτος μᾶς δίδει νέαν ἀφορμὴν, διὰ νὰ προσέξωμεν τὰς λέξεις ταύτας τοῦ γλυκυφθόγγου ἀγγελικοῦ ὕμνου, ποὺ ἀκούομεν ἀδιαλείπτως εἰς τὴν «Δοξολογίαν».

Καὶ ἡ μεγάλη τοῦ διακόνου λειτουργικὴ Συναπτὴ πάντοτε καλεῖ ἡμᾶς νὰ δεώμεθα «ἐν εἰρήνῃ» καὶ «ὕπὲρ εἰρήνης». Ἡ εἰρήνη ἐπομένως εἶναι ὁ ὅρος καὶ τὸ πρῶτιστον ἀντικείμενον τῶν προσευχῶν μας. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ προτροπὴ αὕτη συχνάκις ἐπαναλαμβάνεται εἰς τὴν ἱεουργίαν. Ὡς λέγει ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, «καὶ ἐν ταῖς ἀγίαις μάλιστα συνόδοις, ἦτοι ἐκκλησιαστικάῃς συνάξεσι παρ' αὐτάς τοῦ μυστηρίου τὰς ἀρχάς, τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀλλήλοις φαμέν» (τὸ «εἰρήνη ὑμῖν» δηλαδὴ) διὰ τοῦ ὁποίου κατησπᾶσθη τοὺς μαθητάς ὁ νεκραναστὰς Χριστός. Καὶ εἰσερχόμενος εἰς τὸν ναὸν ὁ ἀρχιερεὺς δὲν ἀναβαίνει ἐπὶ τὸν θρόνον, πρὶν εὐχηθῇ (λέγει ὁ Χρυσόστομος) εἰς ὅλους τὴν εἰρήνην «καὶ μέλλοντες νὰ εὐλογήσουν οἱ ἱερεῖς, τοῦτο πρότερον ἐπευχθέντες, εἴτα τῆς εὐλογίας ἄρχονται». Καὶ ὁ διάκονος, προτρέπων ἡμᾶς εἰς τὴν μετὰ τῶν ἄλλων συμπροσευχὴν, καὶ τοῦτο μᾶς ἐπιτάττει κατὰ τὴν προσευχήν, νὰ αἰτῶμεν τὸν ἄγγελον τῆς εἰρήνης καὶ τὰ προκείμενα πάντα εἰρηνικά· καὶ ὅταν δὲ καλῇ πρὸς ἀπόλυσιν τὸ ἐκκλησίασμα, ὡς ὑπενθυμίζει πάλιν ὁ Χρυσόστομος, «πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ» καὶ πάλιν ἐπεύχεται· «καὶ οὐδὲν ὅλως ἔνι οὔτε εἰπεῖν οὔτε πράξαι, ταύτης χωρὶς· αὕτη γάρ ἐστὶν ἡ τροφὸς ἡμῶν καὶ μήτηρ, θάλπουσα μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας ἡμᾶς»¹.

Ἀλλὰ ποία εἶναι ἡ ἀληθὴς εἰρήνη, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ὡς τοῦ πρωτίστου καὶ τιμαλφεστάτου δεόμεθα; Ποία εἶναι ἡ εἰρήνη, τὴν ὁποίαν εὐηγγελίσθησαν οἱ ἄγγελοι εἰς τοὺς ποιμένας;

1. Κωνσταντίνου Καλλινίκου, Ὁ χριστιανικὸς ναὸς καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ, ἔκδ. β', 1958, σελ. 342-343.

2. Ἡ μακράν τοῦ «Ἄρχοντος τῆς εἰρήνης» ψευδῆς εἰρήνη.

Ἡ λέξις «εἰρήνη» εἰς τὴν ἐποχὴν μας προεκάλεσε πολλὰς συζητήσεις, εἰς κύκλους ἀνθρώπων μικροῦς καὶ μεγάλους, ἀνεπιστήμους καὶ ἐπιστήμους, πρὸ παντὸς εἰς ἐπιστήμους κύκλους καὶ συνέδρια εἰρήνης, τὰ ὅποια οἱ ἀντιπρόσωποι πάντων σχεδὸν τῶν λαῶν τῆς γῆς συγκροτοῦν. «Ποτὲ ἴσως ἄλλοτε δὲν ἀνεπτύχθη τόση εἰρηνόφιλος φιλολογία μὲ τὸν τύπον, πού ἔλαβε τεραστίαν ἀνάπτυξιν εἰς τὴν ἐποχὴν μας, μὲ ποικίλα βιβλία καὶ συγγράμματα, πού ἤμποροῦν ν' ἀποτελέσουν βιβλιοθήκας ὁλοκλήρους, μὲ τὸ ραδιόφωνον καὶ μὲ τὰ λοιπὰ μέσα τῆς ἐποχῆς μας»¹. Καὶ πᾶσαι αἱ εἰρηνιστικαὶ προσπάθειαι καὶ ἐκστρατεῖαι δὲν καρποφοροῦν καὶ ἡ ἀνθρωπότης ζῇ πάντοτε ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν ἐνὸς νέου ἐξοντωτικοῦ πολέμου, διότι ἀκριβῶς ἡ εἰρήνη ἐπιδιώκεται καὶ ἀναζητεῖται μακράν τῆς κεντρικῆς πηγῆς της, ἥτις εἶναι ὁ Χριστός. «Ἄρχοντα εἰρήνης» τὸν εἶχεν ὀνομάσει ἤδη ὁ προφήτης Ἡσαΐας. Κατὰ τὴν περίφημον ἐσπέραν τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, ὅταν ὁ Κύριος ἀπεχαιρέτα τοὺς προσφιλεῖς μαθητάς Του, εἶπεν εἰς αὐτούς: «Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν» (Ἰω. ιδ', 27). Ἡ εἰρήνη λοιπόν, τὴν ὁποίαν προσφέρει ὁ Χριστός, δὲν εἶναι ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου. «Ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι ἀπλῶς ἐκείνη, διὰ τὴν ὁποίαν ὁμιλοῦν οἱ διπλωμάται εἰς τὰ συνέδρια καὶ αἱ ἐφημερίδες καὶ τὸ ραδιόφωνον καὶ γενικὰ ἐκεῖνοι, πού ἀσχολοῦνται μὲ τὴν εἰρηνόφιλον φιλολογίαν τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι εἰρήνη, πού δημιουργεῖ ἀπλῶς σχέσεις ἀνεκτῆς γειτονίας καὶ ἀψόγου στάσεως μεταξύ κρατῶν, πού εἶναι ἐντελῶς χωρισμένα ψυχικῶς, μεταξύ κοινωνιῶν, πού σκέπτονται καὶ ἐργάζονται ἀτομιστικά, μεταξύ λαῶν, πού ἐγείρουν συνοριακὰ τείχη ἀνυπέρβλητα καὶ συμφέροντα ἀσυμβίβαστα, μεταξύ ἀνθρώπων, πού ἀδιαφοροῦν ὁ εἰς διὰ τὴν θέσιν καὶ τὴν κατὰστασιν τοῦ ἄλλου, πού στεροῦνται ἀλληλεγγύης καὶ ἀγάπης.

1. Σεραφεῖμ Παπακώστα, Ἡ Δοξολογία, Ἀθήναι, 1962, σελ. 71.

Ὁχι. Ἡ εἰρήνη αὐτή, πού ζητοῦν συνήθως τὰ ἄτομα, αἱ κοινωνίαι, οἱ λαοί, εἶναι κίβδηλον ὁμοίωμα τῆς ἀληθοῦς εἰρήνης, τῆς εἰρήνης τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ἡ ἀνεμπόδιστος καὶ ἀνενόητος ἐλευθερία, πού τὴν θέλουν οἱ ἄνθρωποι, διὰ νὰ ζοῦν εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ ἀπολαμβάνουν τὰ ὑλικά ἀγαθὰ»¹.

Ἄλλ' ἡ ζωὴ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ ἐγωϊσμοῦ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θεμελιώσῃ τὴν ἀληθῆ εἰρήνην. Ὡς ἤδη ὁ Πλάτων διεκήρυττεν, ἡ κακία δημιουργεῖ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων στάσεις καὶ μίση καὶ μάχας· «ἡ δὲ δικαιοσύνη παρέχει ὁμόνοιαν καὶ φιλίαν»². Ὁ Πλούταρχος διατυπώνει ἐπιγραμματικώτατα τὴν αἰτίαν τῶν πολέμων, ὅταν γράφῃ: «Οὐδεὶς φύεται ἀνθρώποις πόλεμος ἄνευ κακίας, ἀλλὰ τὸν μὲν φιληδονία, τὸν δὲ πλεονεξία, τὸν δὲ φιλοδοξία τις ἢ φιλαρχία συρρήγνυσιν»³. Καὶ ἡ Ἀγία Γραφή θεωρεῖ τὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποστασίαν, τὴν καταπάτησιν τοῦ θείου νόμου, ὡς κυρίαν αἰτίαν τῆς ἐλλείψεως εἰρήνης ἐν ταῖς κοινωνίαις: «Ἐὰν θέλητε καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε· ἐὰν δὲ μὴ θέλητε, μηδὲ εἰσακούσητέ μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται» (Ἡσ. α' 19). Διὰ τοὺς ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀποστατοῦντας λέγει ὁ Ψαλμωδός: «Σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν» (Ψαλμ. ιγ', 3). Καὶ κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, «οὐδὲν οὕτω ποιεῖ μάχην καὶ πόλεμον, ὥς ὁ τῶν παρόντων ἔρως, ὡς ἡ δόξης ἢ χρημάτων ἢ τρυφῆς ἐπιθυμία»⁴.

Ἐφ' ὅσον ὁ Χριστὸς εἶναι «ἡ εἰρήνη ἡμῶν», μακρὰν Αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει ἀληθῆς εἰρήνη. Χαρακτηριστικῶς ἔλεγεν Ἕλληνα κληρικὸς ἱεροκήρυξ: «Πῶς ἀπαιτεῖς εἰρήνην ἀπὸ τὸν Χριστόν, σὺ ὁ ὁποῖος δὲν ἔχεις καμμίαν οὐσιαστικὴν σχέσιν μαζί Του; Κύτταξε τί κάμνεις. Τὸν ἀποκλείεις ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν σου, ἀποφεύγων σὺ ἐπιμελῶς τὴν Ἐκκλησίαν, τὰ μυστήριά Του, τὸ κήρυγμα περὶ τῆς ἀληθινῆς εἰρήνης. Ἀπαγορεύεις καὶ εἰς τὰ παι-

1. Αὐτόθι, σελ. 72.

2. Μητροπολίτου Ἡλίουπόλεως Γενναδίου, Πόλεμοι, κοινωνία, Χριστιανισμός, Κωνσταντινούπολις, 1945, σελ. 9.

3. Πλουτάρχου, Περὶ στωϊκῶν ἐναντιωμάτων, 1049, 32β. ΑΠ, σελ. 232.

4. Χρυσόστομος, Migne Ἐ.Π. τόμ. 55, σελ. 343. ΑΠ, σελ. 233.

διά σου νὰ παρακολουθοῦν τὰ κατηχητικά, νὰ ζοῦν χριστιανικά, νὰ θρησκειοῦν. Καὶ ὕστερα ζητεῖς εἰρήνην οἰκογενειακὴν καὶ παραπονεῖσαι διατὶ ἡ οἰκογένειά σου δέρεται ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνέμους τῆς ταραχῆς. Τὸν ἀποκλείεις ἀπὸ τὸ ἐμπόριόν σου. Δὲν ἐπιτρέπεις ἐπέμβασιν τοῦ Θεοῦ Του λόγου, τῆς ἀληθείας Του, ποὺ ζητεῖ τιμιότητα, εἰλικρίνειαν, δικαιοσύνην, ἀγάπην ἀδελφικὴν. Καὶ ἐπιδίδεσαι εἰς κερδοσκοπικὸν ἔργον, γίνεσαι ὁπαδὸς τοῦ Μαμμωνᾶ τῆς ἀδικίας, λάτρης τῆς ἀχορτάστου πλεονεξίας, ἡ ὁποία, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ κέρδη πολλά, ἐπιβάλλει εἰς τὰ κράτη τὴν ἀνάγκην δαπανηροτάτων ἐξοπλισμῶν καὶ πολέμων. Καὶ νομίζεις ἀντιεμπορικὸν τὸ ὅτι ἡ δικαιοσύνη τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ εἰλικρίνεια δὲν σοῦ ἐπιτρέπουν πολλὰ κέρδη. Δὲν ἐννοεῖς, ὅτι τὰ ἄφθονα κέρδη τῆς ἀδικίας θὰ φέρουν οἰκογενειακὸν ναυάγιον, ὅτι ἡ ἐπικράτησις ἀδικίας θὰ δημιουργήσῃ κρίσιν, τῆς ὁποίας ἡ συνέπεια θὰ εἶναι ὅχι ἀπλῶς ὀλιγόστευσις κερδῶν, ἀλλὰ πλήρης πτώχευσις, ἡ ὁποία θὰ προκαλέσῃ δεινὸν τάραχον ἀτομικὸν καὶ οἰκογενειακόν; Καὶ ἔπειτα παραπονεῖσαι διατὶ ὁ Χριστὸς δὲν σοῦ ἔφερε εἰρήνην. Αὐτὴ ἡ εἰρήνη, ποὺ ζητεῖς, εἶναι ἡ εἰρήνη, ποὺ ἐπιδίδει καὶ ἐκκολάπτει καὶ προπαρασκευάζει πολέμους καὶ συγκρούσεις καὶ πάλιν τάξεων καὶ διαίρεσιν λαῶν καὶ δημιουργίαν ἀντιμαχομένων συνασπισμῶν, εἶναι ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου, ὅπως τὴν ὀνομάζει ὁ Κύριος»¹.

Χαρακτηριστικὴ ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι καὶ ἡ μαρτυρία τῆς ἱστορίας τῶν τελευταίων δεκαετιῶν. Μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον, ὅταν τὸ 1918 ὑπεγράφετο ἡ συνθήκη εἰρήνης τῶν Βερσαλλιῶν, ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Γαλλίας Κλεμανσώ, ἐπειδὴ ἦτο ἄπιστος, δὲν ἠθέλησε νὰ θέσῃ ὡς θεμέλιον τῆς εἰρήνης τὸ Εὐαγγέλιον. Δὲν ἠθέλησε νὰ ἀκούσῃ τὸν Οὐέλσωνα, πρόεδρον τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν, ὁ ὁποῖος ἄνευ περιστροφῶν διεκήρυττε τὸ 1918: «Δὲν ὑπάρχει καμμία καλυτέρα κινητήριος δύναμις διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς κοινωνίας ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν» καὶ ὠνόμαζε τὴν Ἀγίαν Γραφὴν «Magna Charta», μέγαν χάρτην τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀντιθέτως, ὁ Κλεμανσώ ἐπρωτοστά-

1. Σεραφεῖμ Παπακώστα, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 73-74.

τησε διὰ τὴν γίνῃ συνθήκη, ποὺ δὲν θὰ ἐνεπνέετο ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἴδιος ἄλλως τε ὡμολόγησεν αὐτὸ εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του: «Ἀγαπητέ μου φίλε, ἔγραφε πρὸς τὸν Ἑρβέ, γνωρίζεις, ὅτι κατὰ τὴν μακράν μου ζωὴν ὑπῆρξα πάντοτε χλευαστῆς τῆς θρησκείας. Καὶ ὁμῶς τώρα βλέπω μετὰ βεβαιότητος, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ οἰκοδομήσῃ κανεὶς ἐπὶ τῆς ἀπιστίας»¹. Καὶ πράγματι τὸ οἰκοδόμημα τῆς εἰρήνης, ὅπερ κατεσκεύασε, κατέρρευσε παταγωδῶς, διότι δὲν εἶχε θεμέλιον τὸν «ἄρχοντα τῆς εἰρήνης», τὸν Χριστόν².

Εὐγλωττον εἶναι καὶ τὸ ἐξῆς πρόσφατον γεγονός: Ὁ Χίτλερ, πρὸ τοῦ νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν γειτονικῶν μικρῶν κρατῶν, ἐφρόντισε νὰ συμμαχήσῃ μὲ τὴν Σοβιετικὴν Ἑνωσιν. Τὴν 31 Ἰανουαρίου 1940 τὸ περιοδικὸν «Ἀθεϊστικὸς λόγος» τῆς Μόσχας ἐδημοσίευσεν λόγον τοῦ γενικοῦ γραμματέως τῆς κομμουνιστικῆς νεολαίας Μιχαήλωφ ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ συμφώνου τῶν δύο ὀλοκληρωτικῶν κρατῶν, τὰ ὁποῖα εἶχον θέσει εἰς τὰς χώρας των ὑπὸ διωγμὸν τὸν Χριστιανισμόν: «Τὴν 23ην Αὐγούστου, εἶπεν εἰς τὸν λόγον του, μεταξὺ τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως καὶ τῆς Γερμανίας ὑπεγράφη σύμφωνον, σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ καταδίωξις καὶ καταπολέμησις τῆς χριστιανικῆς ἰδεολογίας». Αὐτὸ τὸ σύμφωνον, ὡς γνωστόν, συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὸ νὰ αἱματοκυλισθῇ ὁλόκληρος ἡ ἀνθρωπότης³.

3. Ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ψευδῇ εἰρήνην τοῦ κόσμου, ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ ἀληθὴς κατὰ βάθος καὶ πλάτος εἰρήνη.

Ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ συμφιλιώνει ἐν πρώτοις καὶ ἐπαναφέρει εἰς ἐγκάρδιον σχέσιν τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεόν. Ὁ Σωτὴρ διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως καὶ τοῦ σταυρικοῦ του θανάτου κατέλυσε τὴν ἔχθραν μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, τὴν ὁποίαν εἶχε

1. Σεραφεῖμ Παπακώστα, Μεταξὺ τῶν δύο πολέμων, Ἀθήναι, 1945. σελ. 360.

2. ΑΠ, σελ. 234.

3. ΑΠ, σελ. 235.

δημιουργήσει ἡ ἁμαρτία. «Ὑμᾶς, λέγει ὁ ἀπ. Παῦλος, ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς, νυνὶ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, παραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ» (Κολοσ. α', 21-22) (='Εσᾶς ποὺ ἦσθε ἀποξενωμένοι ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἐχθροὶ Του μὲ τὴν προαίρεσιν καὶ τὸ ἐσωτερικὸν σας καὶ μὲ τὰ ἔργα τὰ πονηρά, ποὺ ἐκάμνατε, τῶρα σᾶς εἰρήνευσε καὶ σᾶς συνεφιλίωσε μὲ τὸν Θεόν, χάρις εἰς τὴν θείαν ἐνσάρκωσίν Του καὶ εἰς τὸν θάνατόν Του, διὰ τὴν σᾶς παρουσιάσῃ ἐνώπιόν Του ἁγίους καὶ ἀμέμπτους καὶ ἀπηλλαγμένους ἀπὸ κάθε κατηγορίαν). Δηλαδή πάντες, ὅσοι πιστεύουν εἰς τὸν Σωτῆρα καὶ μετανοοῦν διὰ τὰς ἁμαρτίας των, ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τὰ ἁμαρτωλὰ πάθη καὶ τὴν ἐνοχλήν, ἥτις τοὺς καθιστᾷ ὑπευθύνους ἐναντι τοῦ Θεοῦ καὶ εἰρηνεύουν μαζί Του¹. Ὡς λέγει πάλιν ὁ Ἀπ. Παῦλος, «ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ». Τοιουτοτρόπως «εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Ρωμ. ε', 1, 10).

Ἄλλ' ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ δὲν σημαίνει μόνον συμφιλίωσιν πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ εἰρήνην πρὸς τὸν ἑαυτὸν μας, εἰρήνην τῆς συνειδήσεως. Ὡς γνωστὸν, ἡ ἁμαρτία διχάζει τὸν ἄνθρωπον, δημιουργεῖ ἐσωτερικὰς ἀναστατώσεις, δυσαρμονίας καὶ συγκρούσεις. «Εἶναι γνωστὸν ποίαν ταραχὴν δημιουργεῖ εἰς τὴν ψυχὴν τὸ μῖσος καὶ ἡ ἐχθρα· ποίους παροξυσμοὺς καὶ ποίας ἐκρήξεις ὁ θυμὸς καὶ ἡ ὀργή· ποίαν θλιψὴν καὶ τῆξιν ἡ ζηλοτυπία καὶ ὁ φθόνος· ποῖον ἀχόρταστον χάος ἡ πλεονεξία καὶ ἡ φιλαργυρία· ποίαν φλόγα, καίουσαν τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, ἡ φιληδονία, ἡ λαιμαργία, ἡ ἀνηθικότης. Εἶναι γνωστὸν ποία ἀγωνία καὶ πολυμέριμος μανία βασανίζει τὴν ψυχὴν τοῦ ὑπερηφάνου, τοῦ ἐπιδεικτικοῦ, τοῦ φιλοδόξου· ποία ζάλη καὶ ναυτία κατέχει τὸν ὀλιγόπιστον, ποὺ ἐξαρτᾷ τὰ πάντα ἀπὸ τὸν ἀνεπαρκέστατον ἑαυτόν του καὶ ἀνεμοδέρνεται ἀπὸ τὴν μέριμναν, περὶ τοῦ πῶς θὰ ζήσῃ, τί θὰ γίνῃ ἡ οἰκογένεια, πῶς θὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰ βάρη καὶ

1. Σεραφεῖμ Παπακώστα, Ἡ Δοξολογία, σελ. 75.

τὰς ἀνάγκας του. Ἄλλ' ὅλος αὐτός ὁ ἐσωτερικὸς πόλεμος, ὅλη αὐτὴ ἡ ἐσωτερικὴ διάσπασις καὶ ἀναστάτῳσις καὶ τρικυμία καταπαύει, γαλήνη δὲ καὶ ἡρεμία ψυχῆς, εἰρήνη δὲ βαθεῖα ἀποκαθίσταται, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐπιστρέφῃ εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἀποφασίζῃ νὰ ζῇ κατὰ τὸν νόμον Του. Διότι ὁ Εἰρηνοποιὸς μεταδίδει εἰς αὐτὸν τὴν χάριν Του, ὥστε καὶ τὰ πάθη τῆς ἁμαρτίας νὰ νικᾷ καὶ τοὺς φόβους τῆς ὀλιγοπιστίας νὰ διαλύῃ καὶ εἰς πᾶσαν δύσκολον τοῦ βίου περίστασιν στήριγμα καὶ παρηγορίαν νὰ εὐρίσκη. Ἡ πίστις δὲ καὶ ἡ πεποίθησις, [ὅτι εἶναι πλέον παιδί τοῦ Θεοῦ, δημιουργεῖ πλήρες αἶσθημα ἀσφαλείας καὶ μόνιμον ἐσωτερικὴν γαλήνην]¹.

Ἐπειτα ἡ εἰρήνη, τὴν ὁποίαν χαρίζει ὁ Χριστός, σημαίνει εἰρήνην τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν πλησίον, εἰρήνην οἰκογενειακὴν καὶ εἰρήνην γενικὴν. Ὁ Χριστός ἐξαφανίζει τὰς ἐχθρας, τὰ μίσση, τὰς μάχας, τὰς ἀδικίας. Διακηρύττει πάλιν ὁ Παῦλος: «Χριστός ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφοτέρωθεν (τὰ δύο διηρημένα μέρη) ἓν καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας... Καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσαστο εἰρήνην ὑμῖν τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγύς» (Ἐφ. β', 14,17). Ὅταν ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ ἐπικρατῇ, ὁ Χριστιανὸς μόνον ἓνα πόλεμον δέχεται· πόλεμον ὅχι ἐναντίον τῶν ἀνθρώπων καὶ διὰ τὴν κατάκτησιν λαῶν καὶ ἐθνῶν, ἀλλὰ πόλεμον ἐναντίον τῆς ἀδικίας, τοῦ ψεύδους, τῆς πλεονεξίας. Συγχρόνως δὲ δεικνύει ἀγάπην πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν τιμιότητα, τῶν ὁποίων ἡ εἰρήνη εἶναι ὁ τέλειος καρπός.

Καὶ τὰ ἔθνη μόνον, ὅταν θέσουν ὡς ὁδηγὸν των τὸν Χριστόν, θὰ ἀπολαύσουν τὴν εἰρήνην. Ὁ Λόυδ Τζώρτζ, πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον, ὡμολόγησεν: «Ἡ εἰρήνη δὲν ἐπιτυγχάνεται μὲ δηλώσεις, ποὺ ἀπαγορεύουν τὸν πόλεμον. Δὲν ὑπάρχει δῆλωσις περισσότερον βαρυσήμαντος ἀπὸ τὸ διάγγελμα τῶν ἀγγέλων: Καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. Τὸ διάγγελμα τοῦτο εἶναι ὑψηλότερον ἀπὸ κάθε διάγ-

1. Σεραφεῖμ Παπακώστα, Ἡ ἐπὶ τοῦ Ὄρους ὁμιλία, Ἀθήναι, 1940, σελ. 108.

γελμα τοῦ Κέλλογκ ἢ τοῦ Τσάμπερλαιν». Ὁ δὲ λόρδος Ρόμπερ Σέσιλ, ἐνῶ ἦτο εἰς τῶν κυρίων ἰδρυτῶν τῆς «κοινωνίας τῶν ἐθνῶν», δὲν εἶχεν ἐν τούτοις ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν εἰρηνοποιὸν δύναμιν τῆς. Ἀντιθέτως δὲν ἐδίστασε νὰ διακηρύξῃ, ὅτι «ὁ Χριστιανισμός, ἀργὰ ἢ γρήγορα, θὰ ἐπιτύχῃ νὰ καταργήσῃ ἐξ ὁλοκλήρου τὸν πόλεμον»¹.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ. Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς τῆς ἀληθοῦς εἰρήνης εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν.

4. Πρακτικὴ ἐφαρμογή.

Ὁ Ο.Η.Ε. καὶ τὰ διάφορα σύμφωνα τῶν κρατῶν θὰ εἶναι ἄχρηστα κατασκευάσματα, ἐὰν οἱ ἄνθρωποι δὲν θελήσουν νὰ ἀποκτήσουν «τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ, τὴν ὑπερέχουσαν πάντα νοῦν» (Φιλιπ. δ', 7). Ἄς συνδέσωμεν λοιπὸν διὰ τῆς μυστηριακῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας περισσότερον τὸν ἑαυτὸν μας μὲ τὸν Χριστόν, διὰ νὰ γευθῶμεν καὶ διὰ νὰ γίνωμεν φορεῖς τῆς εἰρήνης ταύτης εἰς ἐκείνους, ποὺ στεροῦνται αὐτῆς. Ἡ ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων ἄς γίνῃ ἀφορμή, διὰ νὰ ἀναζωπυρηθῇ ἐντὸς ἡμῶν τὸ βίωμα, ὅτι πράγματι ὁ Χριστὸς εἶναι «ἡ εἰρήνη ἡμῶν» καὶ διὰ νὰ ψάλλωμεν περισσότερον ἐνσυνειδήτως τὸ «καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη».

Μορφή διδασκαλίας.

Τὸ παρὸν μάθημα δύναται νὰ διδαχθῇ διαλογικῶς.

Ἐποπτικὰ μέσα.

Μία ραδιοφωνικὴ σκηνὴ ἢ θεατρικὴ παράστασις θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποτελέσῃ συμπλήρωμα τῆς ὑπ' ἀριθ. 3 παραγράφου τοῦ μαθήματος.

1. «Διὰ τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου», παράρτημα περιοδικοῦ «Ζωή», Ἀθῆναι, 1932, σελ. 30-31.